

УДК 338.512:622.338.26

Лапко А.В., студентка гр. 076м-22-1 ФМ

Науковий керівник: Вагонова О.Г., д.е.н., професор, завідувачка кафедри прикладної економіки, підприємництва та публічного управління

(Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», м. Дніпро, Україна)

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВУГЛЕДОБУВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Основною економічною метою підприємства в ринкових умовах є підвищення ефективності виробництва за рахунок різних факторів впливу на цей процес, у тому числі за рахунок формування внутрішніх економічних резервів, імовірні варіанти використання яких уможливають реалізацію політики відмови від бюджетної підтримки збиткових вугледобувних підприємств, у контексті чого особливої ваги набувають можливість видобутку певного обсягу вугілля та резерви його нарощування без значного залучення коштів державного бюджету, досягнення беззбитковості та забезпечення певного рівня рентабельності, зниження рівня дотацій і створення умов інвестиційної привабливості тощо. Факти переконливо свідчать, що в умовах державної підтримки збиткових вугледобувних підприємств так і не був приведений до дії механізм зниження виробничих витрат. В енергетичних стратегіях продовжують наголошувати, що державна фінансова підтримка є неодмінною умовою нормального функціонування вітчизняної вугільної промисловості в її нинішньому стані. Тому з огляду на обмеженість різного роду ресурсів, що використовуються у діяльності вугледобувних підприємств, формування внутрішніх економічних резервів сприятиме підвищенню їх ефективності як запоруки подальшого розвитку.

У сучасних складних умовах відновлення потенціалу вугільної галузі, коли централізоване фінансування або припинено, або носить епізодичний характер, моделі розвитку галузі є важливим інструментом стратегії розвитку галузі за відсутності нового будівництва. Важливим представляється і той факт, що такий підхід з точки зору економіки підприємства прийнятний до окремих вуглепромислових регіонів, оскільки в них структура видобутку вугілля задана в варіантах розвитку підприємств, створенні різних асоціацій, корпорацій та ін. При цьому підході повинно дотримуватися кількох вихідних постулатів, серед яких наявність одного монопродукту (готової вугільної продукції), в ряді випадків може допускатися кілька видів вихідних продуктів (наприклад, продукція диверсифікації виробництва), але набір виробничих ресурсів повинен бути єдиним [1].

У нинішній економічній ситуації вугільної галузі динамічні моделі розвитку можуть бути використані в якості основи оптимізації, оскільки вони враховують всі найважливіші особливості розвитку шахт, специфіку виробництва, динаміку розміщення та розподілу капітальних вкладень, характер зміни експлуатаційних витрат на видобуток від потужності підприємства і т.д.

Сьогодні найефективнішим допоміжним інструментом підвищення надійності управління збитковими шахтами є комплексна реалізація вироблених заходів і процедур щодо управління ризиками. Комплексний підхід до проблеми ризик-менеджменту дозволяє вирішувати або створювати умови для вирішення завдань більшості аспектів діяльності, таких як: планування очікуваних прибутків і збитків, зниження непередбачених витрат, оптимізацію податкових платежів, збільшення кредитного або інвестиційного рейтингу, адекватність премій за ризик, підвищення фінансової стійкості [2, 3].

Дослідження діяльності державних вугледобувних підприємств протягом 2012-2021 рр. показало їх хронічну збитковість, що спонукало до подальших розрахунків можливості залучення інвестицій.

Вважається доцільним розмежування поняття витрат (інвестицій) на створення робочого місця і поточних експлуатаційних витрат на утримання (використання) робочого місця. Кожне робоче місце, що створюється, вимагає відповідного матеріального втілення, що найбільш повно відображає зведена відомість інвестиційних витрат. Цей важливий параметр оцінки економічного стану регіону ще не має чітких кількісних меж. Діапазон змін витрат дуже широкий.

Одним із внутрішніх економічних резервів є потужність пластів, яка за своїми характеристиками описує потенційні можливості вугледобувного підприємства до існування. Тобто наявність пластів, рівномірно розподілених просторово, витриманих за певними ознаками та якісними включеннями у певному обсязі – питома вага наявних запасів відносно потужності вугледобувного підприємства. Іншими словами, наявність десятикратного річного видобутку у витриманій потужності пластів – необхідна умова існування вугледобувного підприємства.

Розглядаючи показники концентрації робіт на аналізованих вугледобувних підприємствах можна зробити висновок, що видобуток ведеться не ефективно зі значним просторовим розміщенням видобувних ланок, при цьому кількість ланок не пропорційна кількості виробленої товарної продукції. У свою чергу це призводить до збитковості вугледобувного підприємства внаслідок неможливості фінансування великого обсягу підготовчих та інших видів робіт, пов'язаних із забезпеченням безаварійної роботи й виконання санітарних норм відпрацювання запасів вугілля.

Як правило, при вирішенні питань фінансування збиткових вугледобувних підприємств немає прямих закономірностей впливу рівня бюджетних інвестицій на ступінь приросту того чи іншого економічного параметра. Це принципове положення є метою чинної економічної політики, оскільки зниження ступеня збитковості або приріст видобутку хоч і є наслідком інвестиційного процесу, але не розглядається як невідома величина і не входить ні до функціоналу, ні до системи обмежень.

Таким чином, стосовно до будь-якої задачі цього класу, що має на меті зниження ступеня збитковості вугледобувних підприємств, повинна виконуватися умова, що сумарний прибуток підприємства пропорційний обсягу наявних ресурсів. Необхідність дотримання певного балансу між обґрунтуванням обсягу дотацій на власний видобуток при можливостях імпорту за ринковими цінами в валютному еквіваленті, робить оптимізаційною задачу використання внутрішніх економічних резервів.

Для характеристики і оцінки доцільності інвестування проектів майбутнього розвитку вугледобувних підприємств в різних аспектах в процесі складання економічних обґрунтувань використовуються різні відображення, а також відомості про допустимі відхилення різних компонентів (функцій-векторів) просторів проекту і його відображень, відомості про закономірності цих відхилень і обґрунтування допусків, цих відхилень. На окремих етапах складного процесу освоєння запасів вугілля України залежно від мети і характеру відображень можуть бути використані свої специфічні математичні методи і способи отримання оптимальних рішень. Відшукання оптимальних варіантів економічних рішень повинне вироблятися на основі системного підходу і використання теорії ухвалення рішень.

Перелік посилань

1. Ащеулова О. М. Обґрунтування механізму моделювання системи формування внутрішніх економічних резервів вугледобувного підприємства. Економічний простір : зб. наук. праць. Дніпро : ПДАБА, 2017. № 128. С. 155–166.
2. Трифонова О. В., Кравець О. Ю. Управління потоками вугільної продукції та стійким функціонуванням збиткових шахт України: монографія. Дніпропетровськ : НГУ, 2014. 202 с.
3. Вагонова О. Г. Прокопенко В. І. Соціально-економічні основи інноваційного розвитку вугільних шахт : монографія. Дніпропетровськ : ДВНЗ «НГУ», 2016. 264 с.